

humanitas

Inhoud

1. Wat zit er allemaal aan samenwerken vast? P. E. Hutte	pag. 145
2. Reacties op het artikel 'Verzuiling, democratie, staatsalmacht'	pag. 148
3. Onze tijd	pag. 151
4. Brief aan de Tweede Kamer	pag. 152
5. Boekaankondigingen	pag. 153
6. Coornhert-Liga: Strafrecht verergert maatschappelijke problemen - J. de Vos	pag. 154
7. Release Amsterdam	pag. 156

Humanitas, december 1972, 27e jaargang, no. 6

Uitgave van HUMANITAS,
nederlandse vereniging voor maatschappelijke
dienstverlening en samenlevingsopbouw.

Redactie: T. van Grootheest, B. W. Droste, H. van
Dijk, A. Hogers, mej. C. M. ter Linden en W. Post
(red. secretaris).

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon 020-73 94 44.

Wat zit er allemaal aan samenwerken vast?

P. E. Hutte

Een prachtige herfstdag — eigenlijk helemaal geen dag om te vergaderen — heeft de ruim 50 aangemelde deelnemers niet weerhouden van heinde en ver op 4 oktober j.l. naar 'Randenbroek' (Amersfoort) te komen. Het gaat deze keer om een bijeenkomst van Humanitas (bestuurs)leden die hun afdeling (of gewest) vertegenwoordigen in samenwerkingsverbanden waarin deze betrokken zijn. Eenentwintig afdelingen en vijf gewesten geven met bestuursleden en ten dele ook functionarissen acte de presence.

U weet het, samenwerking op het gebied van de maatschappelijke dienstverlening is reeds eerder, maar nu hoe langer hoe meer, een indringend vraagstuk voor onze vereniging. In principe zegt Humanitas ja tegen samenwerking; soms gaat het initiatief trouwens mede van ons uit. Maar geldt dit tot iedere prijs? Moeten we er niet voor waken, dat we met het badwater tevens het kind weggooien? Bereiken we met een samenwerkingsproject het doel dat ons voor ogen staat, namelijk, dat vooral de 'cliënt' er mee gediend is? Om van andere vragen nog maar te zwijgen.

Dat samenwerking niet een onvoorwaardelijke zaak is blijkt uit de 'spelregels' die het hoofdbestuur als richtlijnen voor een gezamenlijk denken over dit samenwerken op lokaal niveau heeft samengesteld. Deze regels zijn in hoofdzaak van formele aard. Deze bijeenkomst zal leren, dat er ook nog

ideologische gezichtspunten zijn waar we rekening mee willen houden.

Ter zake

De voorbereiders van de bijeenkomst hadden — uitsluitend ter onderscheiding — vier besprekingspunten op het programma geplaatst. Of eigenlijk vijf. Om te voorkomen dat er alsnog punten onder tafel zouden verdwijnen — dat kan heel gemakkelijk als de leiding al te strak aan een program vasthoudt — begon de voorzitter van de bijeenkomst het hoofdbestuurslid A. v. d. Velde (voorzitter van de landelijke bestuurscommissie samenwerking) met een rondvraag, die punten opleverde waarvoor in het program eveneens een redelijke tijd was uitgetrokken. De eigenlijke besprekingspunten waren: de doelmatigheid van de dienstverlening (d.w.z. is voor samenwerking een duidelijke verbetering van de dienstverlening te verwachten?); de betrokkenheid van de plaatselijke bevolking (m.a.w. is met samenwerking b.v. in de vorm van een fusie deze bevolking gediend); de betrokkenheid van Humanitas bij een samenwerkingsverband (in de kern neerkomend op de vraag: worden we als kleine organisatie in zo'n samengaan niet overspoeld en hoe houden we een flinke vinger in de pap?); en tenslotte: de betrokkenheid van de overheid (en vooral: welke rol speelt deze) bij de samenwerking?

Doel van deze bijeenkomst was om middels de gedachtenwisseling over deze punten elkaar over en weer over de eigen situatie te informeren, en van elkaars ervaringen zo nodig 'te leren'. Voor de landelijke gedachtenvorming over samenwerking is dit eveneens van belang. Er is immers niet veel gelegenheid voor een commissie als deze om zo van nabij over de plaatselijke problemen te worden ingelicht en hierover mee te denken.

Het was al gauw duidelijk dat de gemaakte onderscheiding wel zin had, maar dat de gekozen onderwerpen moeilijk echt van elkaar te scheiden waren. Vandaar dat in de eerste verkenningen niet voorkomen kon worden dat men zich wel eens afvroeg: waar heeft die ander het nu precies over en is dit nu wel op dit moment aan de orde.

Een bezwaar dat gaandeweg verdween naar gelang de discussie in de morgenuren vorderde. Naar de indruk van verslaggever was de middagbespreking trouwens veel meer 'gericht' en kwamen knelpunten duidelijker aan de orde. Een andere moeilijkheid was, dat de aanwezige afdelingen verschilden in gevorderdheid wat een samenwerkingsverband betreft. Er zijn afdelingen (als voorbeeld: Coevorden en Bergen/Schoorl) die reeds vanaf hun oprichting bij een algemene stichting voor maatschappelijk werk betrokken werden en dus reeds ervaring hadden met de 'bewaking' van zo'n samenwerkingsverband.

Anderen waren nog niet zolang geleden na een langdurig vooroverleg tot een fusie toegetreden (alleen bij wijze van voorbeeld: Amstelveen en Den Haag). Weer anderen bevinden zich nog in een beginstadium van samenwerking. Hiernaar gevraagd stelde de voorzitter tijdens de discussie voor om de vragen te centreren op de situatie dat men de fusie dicht genaderd was.

En tenslotte zitten de meeste afdelingen met veel vragen omtrent het onderscheid tussen de maatschappelijke dienstverlening en de samenlevingsopbouw, alsmede de samenhang van beide werksoorten.

Het kan niet de bedoeling zijn om in dit artikel de discussie te veel op de voet te volgen. Trouwens, alle deelnemers en dus ook de daarbij belanghebbende afdelingen ontvangen nog een meer uitgewerkt verslag.

We zullen ons hier beperken tot een beknopte weergave van de discussie die zeer geanimeerd van omstreeks 10.30 uur tot op de klok af 16 uur duurde met onderbreking van een uur voor een welverzorgde 'wandellende' lunch (daar staat Randenbroek borg voor). De inleidingen op de vier besprekingspunten werden gegeven door de heer Terlouw (secretaris van de commissie samenwerking) die met behulp van (school)bord en/of vellen

papier een aantal hoofdpunten toelichtte. Punten die alleen, dit zij voor de duidelijkheid er bij vermeld, de maatschappelijke dienstverlening-in-samenwerking-met-anderen betroffen.

Zoals reeds gezegd, de eerste twee besprekingspunten, dus de doelmatigheid van de dienstverlening door samenwerking en betrokkenheid van de bevolking daarbij worden aanvankelijk weinig gericht besproken. Een vaag punt dat bij sommigen voorop ligt en ook in de middag terugkeert is wat vrijwilligers wel of niet kunnen doen. Betwijfeld wordt of zij nog een rol in de nieuwe situatie kunnen spelen. Anderen zijn hier positiever over. Men vraagt zich zelfs af of de betrokkenheid van de eigen vrijwilligers in het professionele apparaat, zoals men die in de samenwerking ziet toenemen, niet als een van de criteria voor samenwerking dient ingebracht te worden. Professionele werkers zullen sociale knelpunten nooit alleen te lijf kunnen gaan en er dient dus een wisselwerking met niet professionele medewerkers mogelijk te zijn. En deze laatste moeten zonnig op hun eigen bestuur kunnen terugvallen.

Ervaringen met samenwerking

Uit de vergadering wordt gevraagd om ervaringen met samenwerking. De voorzitter geeft hierover achter-eenvolgens enige afdelingen het woord. Dat is allereerst de afdeling Amstelveen, die vanaf april 1971 in een algemene stichting betrokken is. Geschetst worden de kinderziekten die moesten worden overwonnen. Eerst geleidelijk aan vond men de goede vormgeving. Gezegd moet worden dat men de wind mee had, wat huisvesting (bestaand bureau) en financiën betreft (grote bijdrage gemeente). Humanitas behoeft slechts weinig in te brengen, ondanks een (buitenkerkelijk) achterland van 40 pct. De afdeling Utrecht zocht een andere weg (in grote stad zijn confessionele instellingen moeilijk erbij te betrekken) door een samenbundeling (federatie) met het Groene Kruis na te streven. Men is bezig op voorzichtige wijze — een weg terug is er niet — de laatste schreden op dit pad te zetten. In Den Haag treffen we een ander

patroon aan. Vanuit twee reeds bestaande samenwerkingsprojecten (a.m.w.) is men fasegewijs verder gegaan. Met medewerking van de gemeente, die een extra beroepskracht en geldmiddelen ter beschikking stelde, heeft de samenwerking zich geleidelijk verder ontwikkeld. Uitgangspunt was te komen tot wijkbureaus met ieder een team van werkers, waarmee de katholieke instelling reeds eerder een begin had gemaakt. In een gemeenschappelijke stichting zijn thans alle maatschappelijk werkers gedetacheerd. Dat betekende voor Humanitas dat over slechts één centraal gelegen bureau beschikte, een doelmatiger werkwijze, aldus de directeur.

Een aantal vragen worden uit de vergadering op hem afgevuurd, zoals: worden de maatschappelijk werkers niet ingekapseld; is de rol van de gemeentelijke overheid niet te groot; zijn er al gegevens omtrent de eventuele voorkeur van de cliënten voor deze werkwijze?

In Amsterdam is de behoefte aan samenwerking niet groot. Het zou ongetwijfeld leiden tot een onhanteerbaar geheel, hetgeen de doelmatigheid niet ten goede zou komen. En dan is er nog het probleem van de vele in elkaar grijpende werksorten in een grote-stads-afdeling. De afdeling koos voor zo goed mogelijke integreren van het eigen werk en onderzoeken in hoeverre dit tot een grotere doelmatigheid naar de kant van de cliënt leidt.

In Rotterdam speelt zich vrijwel hetzelfde af. Ook daar veel aandacht voor de multifunctionaliteit van het (eigen) werk en zo min mogelijk specialisatie. Helaas lukte een samenwerking op wijkniveau hier niet. Humanitas vindt dat anderen te veel uitgaan van een materiële doelmatigheid. Zelf wil men het belang van de cliënt 'eerlijk benaderen'.

In Sneek is men met (federatieve) samenwerking bezig, die voorshands neerkomt op het onderbrengen van alle bureaus in één gebouw. Men meent dat in een kleinere stad de cliënt hiermee gebaat is.

Coevorden kent reeds vanaf 1958 een algemene stichting voor m.w. Zonder dat zou het m.w. hier niet georganiseerd kunnen zijn.

Maatschappelijk werkers

Tot zover het bekorte verhaal van enige afdelingen. Naar aanleiding hiervan komt het aandeel van de MAATSCHAPPELIJK WERKERS in een samenwerking. Wat gebeurt er als de opvattingen van deze werkers van de verschillende instellingen niet op alle gebieden dezelfde zijn (abortus, homofilie en dergelijke onderwerpen). Is daar voldoende aandacht voor. Het mee-voorbereiden van deze werkers acht men van veel belang.

Humanitas kent drie principiële opvattingen die in het samenwerkings-overleg dienen ter sprake te komen: het werken vrij van leerstelligheid, het multifunctionele aspect van het werk en een democratische opzet. Aldus de heer Terlouw, die aan het eind van de morgendiscussie pleit voor wat hij noemt een mentale doelmatigheid. De fasering van het samenwerkings-overleg ziet de heer van Grootheest als een taak van de beroepskrachten, voorafgegaan door voorlopige afspraken van de besturen.

In de samenvatting wijst de voorzitter ondermeer op de kennelijke verschillen tussen de (grotere) steden en het regionale werken op het platteland, waar samenwerking eerder als noodzaak wordt ervaren, hoe verschillend die ook blijkt te worden aangepakt.

De middag-onderwerpen (de betrokkenheid van Humanitas en de rol van de overheid in de samenwerking) worden eveneens door de heer Terlouw ingeleid. Kernvraag is volgens hem: hoe breng je de verantwoordelijkheid van Humanitas voor de aard van de maatschappelijke dienstverlening in de samenwerking tot gelding, m.a.w. hoe 'bewaakt' Humanitas de ontstane situatie. Kunnen daar ook de leden bij betrokken zijn?

In de discussie pleit de voorzitter van Voorburg in het bijzonder voor dit laatste, vooral met het oog op een kernachtige verhouding van het particuliere initiatief tot overheids-benoemingen op het terrein van het welzijn.

Over die betrokkenheid van de leden horen we niet zoveel optimistische geluiden.

Er is (momenteel) weinig contact en een zekere vergrijzing van de besturen werkt

wel eens belemmerend. Assen ziet wel kans en heeft hiervoor dan ook al veel werk verzet.

Over die 'bewaking' is men wat aarzelend. Zo niet Coevorden, dat zegt hier geen moeite mee te hebben, maar prompt vanuit Emmen hierop kritisch wordt benaderd. Wat doet een bestuur bijvoorbeeld als de eigen maatschappelijk werker samen met een cliënt een actie wil voeren die niet aller instemming heeft?

Staat dit bestuur er dan achter en hoe maakt deze dit waar?

Is een fusie wel de aangewezen vorm of kan Humanitas in een federatie beter tot zijn recht blijven komen. Waarom toch alles al direct op één hoop? De vrees wordt uitgesproken dat we ons in een fusie te veel laten inkapselen en Humanitas te veel de gelegenheid ontnemt voor de underdog op te komen. Uit het applaus van de vergadering op deze gloedvolle woorden blijkt een grote mate van instemming, waarbij ook Coevorden zich aansluit.

De vraag dringt zich op wat er gebeurt met de subsidiëring indien Humanitas om welke (uiteraard goede) reden dan ook buiten een samenwerking wenst te blijven. De heer Van Grootheest wijst op een vraag in deze richting in de volksvertegenwoordiging: de overheid kan in deze ondanks een niet te miskennen aandrang tot schaalvergroten niet dwingend optreden.

De kwestie van het inkapselen blijft in de discussie levensgroot staan. Humanitas dient dit te voorkomen, er voor te waken zijn vrijheid van opinie in controversiële situaties te behouden en te protesteren waar zij nodig mocht zijn, ook al kunnen we niet altijd een grote vuist zetten. Voorbeelden worden hiervan genoemd en besproken.

Rol van de overheid

De rol van de (gemeentelijke) overheid was af en toe reeds ter sprake gekomen, maar wordt nu nog als mogelijke uitvoerder, als (grootste) financier en/of controleur of in een combinatie van beide onder de loep genomen. Soms meent deze overheid ook wel eens als representant van de buitenkerkelijken op te treden.

Hieromtrent worden vanuit diverse afdelingen verschillende geluiden vernomen. Lopen we niet te veel (door de financiering) aan de hand van de

overheid? Soms wil de overheid het zelf niet (Drachten). Soms is de rol van de overheid afhankelijk van de personen in die rol.

Als slecht voorbeeld noemt de afdeling Bergen/Schoorl het in de gezamenlijke stichting optreden van twee burgemeesters, al zijn daarbij wel voorwaarden gesteld met betrekking tot eventuele conflictsituaties.

De welzijnszorg is gebaseerd op subsidieregelingen. Op beslissingen van de (rijks)overheid is geen beroep mogelijk. Alleen een wettelijke regeling kan de verhouding tussen overheid en particulier initiatief in goede banen leiden (Van Grootheest). Ligt er een taak voor Humanitas om te komen tot een politieke uitspraak (Gerretsen, Rotterdam). Die uitspraak zal dan tot die wet moeten leiden (mr. Stempels, hoofdbestuur).

Er worden overigens ook voorbeelden genoemd waarin het meedenken en -overleggen van een overheids-vertegenwoordiger voordelen kan opleveren (Coevorden o.a.).

Emmen noemt als gunstige factor het beïnvloeden van die overheid.

Een suggestie is nog om die vertegenwoordiging van de gemeente via een raadslid te laten lopen. Een ander voorbeeld: het gesprek met de gemeente laten lopen via een afzonderlijke overleg-commissie. Ook een adviseurschap kan een oplossing zijn.

In de samenvatting constateert de voorzitter dat er in deze bezwaarlijk één lijn valt te trekken.

Per lokale situatie moet men trachten er het beste van te maken.

Wel lijkt het gewenst om de rol van de overheid steeds in de samenwerking in kritische zin te bespreken en te bewaken. Het uiteindelijke beleid dient in ieder geval bij de particuliere instellingen te blijven berusten.

Sommige punten uit de rondvraag blijken reeds de revue te hebben gepasseerd. Toch blijken er nog onbesproken zaken. Daartoe behoort het overnemen van personeel in een fusie. Een paar voorbeelden van het afdwingen van een bepaalde persoon als directeur geven te denken.

Een algemene richtlijn is ook hier niet te geven. Overleg met de gewestelijk functionaris zal de juiste oplossing moeten brengen.

Verder wordt aandacht gevraagd voor de

financiële bijdrage van Humanitas in een samenwerking. Als vuistregel geldt: niet verder gaan dan afdelingskas toelaat. Mocht de vereiste bijdrage de eigen middelen te boven gaan dan volgt overleg met het hoofdbestuur. Ten aanzien van de zetelverdeling in het bestuur van een gezamenlijke stichting staat Humanitas een paritaire verdeling voor. Tenslotte wordt nog aanbevolen om de brochure 'Structureel perspectief' (een uitgave van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn) met aandacht — zij het kritisch — te bestuderen.

Hiermede is niet alleen de rondvraag maar ook al het besprokene op deze bijeenkomst uiterst kort weergegeven. Als verslaggever achtte ik het van belang het relaas leesbaar te houden. Het is toch al lang genoeg geworden, maar de redactie stelde een weergave op deze wijze wel op prijs. Mocht door die bekorting hier en daar afbreuk zijn gedaan aan de vele bijdragen van de deelnemers dan graag onze verontschuldiging.

Al met al kunnen we terugzien op een nuttige bijeenkomst, die ongetwijfeld veel denkstof heeft opgeleverd. Aldus besluit de voorzitter na de opwekking om de landelijke commissie samenwerkingsvraagstukken blijvend te informeren en voor advies in te schakelen indien daar behoefte aan is. Naast materiële aspecten zullen we ons ook over ideologische gezichtspunten, die op deze bijeenkomst aan de orde kwamen, moeten blijven bezinnen.

Reacties op het artikel: 'Verzuiling, democratie, staatsalmacht'

W. Boomsluiters,
secre. N.O.-Veluwe

Graag wil ik reageren op een artikel van H. T. Sie Dhian Ho dat zowel in Van Mens tot Mens als in Humanitas werd geplaatst en de titel draagt: Verzuiling, democratie, staatsalmacht. In het artikel verkondigt deze de mening: De verzuiling heeft belachelijke vormen aangenomen. Als voorbeeld geeft hij dan, sportclubs op levensbeschouwelijke grondslag. Het verschil tussen een rooms doelpunt en een hervormde of een gereformeerde goal is hem niet duidelijk, mij ook niet. Verder toont hij aan dat een maatschappelijk werker niet objectief kan zijn bij de hulp die hij verleent. Hij gebruikt daarbij het beeld van de journalist, die uit een stroom van informatie een keuze moet doen. Die keuze wordt gekleurd door de opvattingen op politiek en levensbeschouwelijk gebied van de journalist. Zo doet ook de maatschappelijk werker een keuze uit de chaotische brij van informatie die hij van en over zijn cliënt krijgt. Ik zou ook bovenstaande beweringen niet willen bestrijden.

Als hij echter op bovengenoemde gronden pleit voor een verzuilde opstelling van het maatschappelijk werk, maakt hij naar mijn mening een denkfout.

Hij heeft gelijk dat ik als lid van Humanitas stel, dat ik hulp van een maatschappelijk werker nodig heb, die hulp liever niet zou krijgen van een orthodox katholiek of protestant. Maar evenmin van een buitenkerkelijke maatschappelijk werker met de opvattingen van onze lieve gezeten o, zo, onverdraagzame burgers.

Sie Dhian Ho vergist zich als hij meent dat alle katholieken en alle gereformeerden een zelfde opvatting hebben over abortus provocatus, geboortebeperving, homofilie enz. Hij vergist zich nog erger als hij meent, dat alle buitenkerkelijken progressieve opvattingen huldigen ten aanzien van deze problemen.

Hij weet ook wel beter, want in het laatste deel van zijn artikel spreekt hij

over verdrukte minderheden en progressieve katholieken.

Ik ben het weer helemaal met hem eens als hij zegt dat de cliënt zelf moet bepalen door wie hij geholpen wenst te worden. Maar de vraag is of dat moet leiden tot een verzuilde vorm van samenwerking. Ik vraag me namelijk af of Sie Dhian Ho zich gelukkig zou voelen als hij in hetzelfde instituut zou moeten werken met maatschappelijk werkers die reactionair-katholieke of reactionair-protestantse of reactionair-buitenkerkelijke denkbeelden huldigen en die daarmee (en dat is waar het om gaat) hun cliënten wensen te indoctrineren.

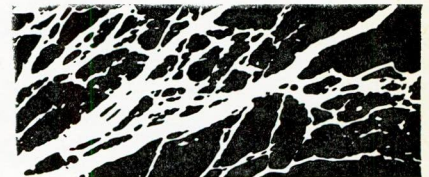
Als men in een samenwerkingsverband zit, kan men zich niet onttrekken aan de medeverantwoordelijkheid voor het werk van zijn partners. Een verzuilde instelling zou daarom kunnen betekenen dat ik meewerk aan het in stand houden van dogmatische instellingen die hun cliënten wensen te indoctrineren met hun opvattingen.

Daarom zal Humanitas moeten streven naar geïntegreerde samenwerkingsverbanden, waarin de keuze van de cliënt richtlijn voor de geboden hulp is en alle medewerkers van welke levensbeschouwing ook zich stellen op het standpunt van een benadering vrij van leerstellingheid.

Om een en ander nog eens duidelijk te stellen:

- Er is verschil tussen de moeilijkheid, misschien onmogelijkheid, om eigen opvattingen geen rol te laten spelen bij de hulp van een cliënt en de bewuste onverdraagzaamheid en poging tot indoctrinatie.
- Er is niet zo veel verschil tussen de opvattingen van de dogmatische katholiek, de reactionaire protestant en de conservatieve burgerlijke ongelovige.
- Samenwerken met groepen die geen

respect voor de cliënt hebben en hun overtuiging willen opdringen moet afgewezen worden, óók in zgn. verzuilde samenwerkingsverbanden.

De samenwerking en het aanpassings- maatschappelijk werk

'De professionele journalist, afgestudeerd als zodanig, heeft tot taak het publiek zo goed mogelijk op de hoogte te houden van de belangrijkste gebeurtenissen'.

Deze stelling werkt de schrijver van het artikel. 'Verzuiling-democratie-staatsalmacht', H. T. Sie Dhian Ho, als volgt uit: goede informatie bestaat uit 1) selectie van essentieel nieuws; 2) een goede achtergrondinformatie voor dat nieuws; 3) een zindelijk commentaar van de redactie.

Als iemand een artikel wil beginnen met het intrappen van een open deur, dan moet hij dat zelf weten, dat is zijn goed recht; hij moet dan zelf wél door die deur naar binnen gaan. Dat is zijn plicht.

De schrijver van dat artikel — verschenen in Van Mens tot Mens (20e jaargang nr 3) en in het kaderblad (27e jaargang nr 5) — onttrekt zich aan die plicht door:

- Oude feiten te selecteren en te presenteren als essentieel;
- verouderde achtergrondinformatie over die oude feiten te geven.

Zo citeert de schrijver uit een boek van Helen Perlman.

Dit is één van de klassieke (dus oudere, vD) werken zoals in het artikel wordt geconstateerd. De maatschappelijk werker, zo zegt Perlman, kiest uit een rijstebrijberg van feiten, die de cliënt op tafel legt. De keuze uit de feiten,

die door de maatschappelijk werker wordt gemaakt, is niet waarde vrij, volgens de heer Sie, maar wordt bepaald door de godsdienstige overtuiging.

Allereerst dient hier opgemerkt te worden dat gesuggereerd wordt dat Helen Perlman iets in die richting geschreven zou hebben. Niets is minder waar. In het boek van Perlman speelt de persoonlijke houding van de werker niet mee.¹⁾ Ten tweede, en deze opmerking is essentiëler, sinds Perlman haar boek schreef is er in het maatschappelijk werk één en ander veranderd en dat wordt niet vermeld. Het artikel is onvolledig. Aanvulling ervan is noodzakelijk. Logischerwijze volgt er een ander advies.

Achtergrond informatie

Samenwerking is het grote toverwoord. Alle problemen in het maatschappelijk werk worden er mee opgelost. Althans, die indruk wordt gewekt.

De algemene stichtingen schieten als paddestoelen in het najaar uit de grond en wie de moeite neemt en de moed heeft de statuten van de algemene stichtingen door te nemen ziet dat het doel van de stichtingen is het leveren van algemeen maatschappelijk werk. Ideële doelstellingen zoals die van Humanitas — maatschappelijk werk is een middel om een ideëel doel, de gezonde samenleving, te bereiken — vindt men niet meer in de statuten, een enkele uitzondering daargelaten. Dit is een aardige illustratie van de theorie van prof. Zijdeveld²⁾ die inhoudt dat de huidige samenleving gekenmerkt wordt door de verschuiving van doel naar middelen. De vraag is niet meer:

‘Waarom doen we dit of dat?’ maar: ‘Hoe doen we dit of dat?’

Met deze verandering in opstelling is de vraag naar de zin van alles wat de mensen doen vervallen; de zingeving aan handelingen is iets dat als typisch menselijk gekwalificeerd kan worden. Vervalt dit, dan is daarmee een stuk menselijkheid overboord gezet en zijn de structuren in de samenleving losser van de mensen komen te staan. Dat is voor organisaties die zich bij uitstek met mensen bezighouden een ongehoorde, een niet te tolereren ontwikkeling.

Het ‘nieuws’

Recentelijk is er een boekje verschenen van de hand van Maarten Traas³⁾. Kernpunt van dit bijzonder leesbare boekje is dat de welzijnswerker zich niet alleen moet bezighouden met het goed meedraaien van het individu in de maatschappij, maar het goed functioneren van die samenleving tot zijn werkterrein moet rekenen. Dit lijkt bijzonder op de ideële doelstelling van Humanitas. Het lijkt er ook op dat de vraag naar het waarom van het maatschappelijk werk weer gesteld gaat worden: ‘Waarom helpen we mensen?’ Om ze weer tussen het raderwerk van de maatschappij fijn te laten draaien? Nee, zo zegt Maarten Traas, naast het de mensen leren zwemen, zodat ze het droge weer kunnen bereiken als ze tussen wal en schip gevallen zijn, moeten we ons ook afvragen wie of wat de mensen toch ieder keer weer in het water duwt.

Nu is dit niet iets nieuws verzonnen door één of andere slimme meneer die daarmee zelf in het nieuws wil komen. Bepaald niet. Het aantal maatschappelijk werkers dat kiest voor deze bredere opstelling van het maatschappelijk werk is groeiend. Kenmerkend in dit verband is het verslag⁴⁾ van een studieconferentie van maatschappelijk werkers en alternatieve dienstverleners. Op de titelpagina staan twee personen afgebeeld: één ervan is een traditionele werker, de ander is een alternatieveling. De eerste zegt: ‘Ook bij ons leven dezelfde gedachten. . .’ (kiezen voor een bredere opstelling, vD). ‘We zijn alleen méér aan handen en voeten gebonden.’ De maatschappelijk werkers, die de nieuwe benadering willen bevorderen zitten bij alle zuilen en bij de algemene stichtingen en de werkers die kiezen voor de voortzetting van de traditionele koers zitten in diezelfde al- of niet gefuseerde instellingen. Ook binnen de nu nog zelfstandige afdelingen van Humanitas treft men werkers aan, die óf de ene mening zijn toegedaan, óf de andere aanhangen. Wat dat betreft zijn we niet anders dan de confessionele politieke partijen met een linkervleugel en een rechtervleugel.

De verzuiling langs confessionele lijnen is niet meer belangrijk. Zolang het huidige al- of niet verzuilde

maatschappelijk werk de mensen leert zwemmen en zich niet afvraagt waarom de mensen iedere keer in het water vallen, is en blijft het een zaak van aanpasingsmaatschappelijk werk, waarvan de heer Sie Dhian Ho zegt dat hij er zo’n afschuw van heeft. Ondanks alle kritiek op het artikel Verzuiling-democratie-Staatsalmacht is er terecht toch een positieve kant te benadrukken. Geheel juist is de constatering dat de maatschappelijk werker niet de waarde vrije robot is zoals b.v. de eerder genoemde Perlman zo graag zou willen. Alle lof voor dit punt. Het is echter de vraag of de houding van de werker nog wordt bepaald door traditionele godsdienstige uitgangspunten. Deze uitgangspunten hebben zich ook gewijzigd, alhoewel de oude naast de gewijzigde opvattingen zijn blijven bestaan. In dit verband is het wat overbodig die verandering in theologisch denken hier uit de doeken te doen. Heel in ‘t kort komt het neer op een ‘humanisering’ van de theologie.

Met werkers die deze nieuwe theologische opvattingen aanhangen zou buitengewoon goed samen te werken zijn, omdat zij ook het functioneren van de samenleving bij hun werkterrein willen betrekken.

De heer Sie besluit zijn artikel met een advies. Hij stelt: ‘Laten we de gulden middenweg bewandelen: niet verzuilen als dat niet nodig is, maar wel een democratische keuze-mogelijkheid bieden door een pluriforme opstelling van sociale hulpverlening, die per definitie niet waarde vrij kan zijn’.

Na deze aanvullende informatie zou ik het volgende adviseren.

Samenwerking in elke situatie, waar een ideële doelstelling nagestreefd wordt. Deze ideële doelstelling houdt nader geconcretiseerd in: het algemeen maatschappelijk werk dient zich naast het sociaal functioneren van

1) zie A. L. Eyssink: *de hulpverlener van hout* (11), T. M. W. 26e jaargang, nr 19.

2) Prof. A. C. Zijdeveld: *De abstracte samenleving*, Boom, Meppel.

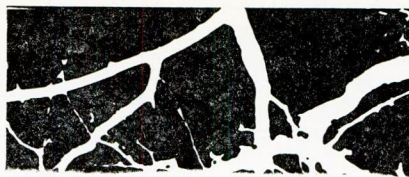
3) Drs. M. Traas: *Welzijn in welvaart*, Callenbach, Nijmegen.

4) *Bestaande en alternatieve hulpverlening; Verslag regionale welzijnsconferentie Noord Brabant, KLCMD, Den Bosch.*

het individu, zich ook te bemoeien met het sociaal functioneren van de samenleving. De keuze is een verantwoordelijkheid voor bestuurders en werkers samen. De kans dat er een nieuwe verzuiling ontstaat is dan groot⁵⁾; laten we voor het gemak even zeggen, dat er een gematigd behoudende zuil ontstaat, naast een progressieve zuil. En als nu toch het woord 'democratie' gebruikt moet worden, dan kan gesteld worden dat het democratischer is als de instelling laat weten wat voor soort dienstverlening zij biedt. Je moet laten zien wat je gezicht nu is en niet wat het vroeger was.

H. v. Dijk

⁵⁾ zie het interview met het hoofd-bestuurslid Peter Albarda in *Van Mens tot Mens*, 20e jaargang nr 3. Hij antwoordt op de vraag 'Bestaat er nu kans op een nieuwe verzuiling? het volgende: Ja, ik geloof, dat die neo-verzuiling al aan de gang is. Je ziet dat al in de opleidingen. Er begint zich een nieuwe scheiding te voltrekken, nu men de bordjes 'R.K.' of 'Protestant' heeft afgeschaft.

Antwoord op de reakties van de heren Van Dijk en Boomsluit

Door tijdgebrek om nog in dit nummer een plaatsje te krijgen, volsta ik met een korte verduidelijking.

Geïnteresseerde lezers zullen bij vergelijking van het artikel 'Verzuiling, democratie, staatsalmacht' met de reakties wel gemerkt hebben dat van fundamentele verschillen in uitgangspunten niet gesproken kan worden, al wekt het stuk van de heer Van Dijk door zijn studentikoze stijl op het eerste gezicht de indruk dat hij het in veel met mij oneens is.

Beide reakties zijn kort aldus samen te vatten: Wij zijn het met Sie eens dat agogische arbeid niet waardevrij is en

dat de client recht heeft te weten waar de agoog staat, maar zijn oplossing om de traditionele vorm van herkenbaarheid in de levensbeschouwelijke zuilen te bevestigen, is aanvechtbaar. (Ik ben het niet met de heer Van Dijk eens dat ik gesuggereerd zou hebben dat Perlman zo bewust is van de ideologische selectie van feitenmateriaal door de maatschappelijke werker: ik heb alleen gesteld dat Perlman gezegd heeft dat de werker een selectie moet maken en daarna als zijn eigen commentaar toegevoegd: Allicht, enz.).

Wel, ik wil graag toegeven dat de traditionele opstelling mij ook niet helemaal lekker zit. Ongeveer twee jaar geleden heb ik zelfs op een vergadering van Rotterdamse praktijkleiders de vraag opgeworpen of een keuze-mogelijkheid voor de client niet zinniger is in de opstelling volgens de ideologische zuilen: ondogmaties progressief — gematigd — konservatief.

Beide heren hebben volkomen gelijk als ze stellen dat ook onder buitenkerkelijken zeer bekrompen en onverdraagzame lieden rondlopen (die dan overigens krachtens de statuten geen functionaris van Humanitas kunnen worden omdat in art. 2 terecht gesproken wordt over het recht op zelfbestemming en zelfontplooiing voor de client!).

Tenslotte hebben Van Dijk en Boomsluit ook volkomen gelijk als ze stellen dat er zeer progressieve christenen rondlopen met wie een goede samenwerking mogelijk is. Misschien is het zelfs wel zo dat met name ten aanzien van de solidariteit met de uitgebuite arme landen de Christenen van de P.P.R. meer humaniteit in hun zak hebben dan de meeste buitenkerkelijken.

Waar het mij om gaat is: de fictie van zogenaamd waardevrij maatschappelijk werk moet ontnaskerd worden. De client heeft recht op het tegemoet treden door de agoog met open vizier.

H. T. Sie Dhian Ho

Nieuw blad voor jeugd-bescherming

Volgend jaar januari komt een nieuw blad over jeugdbescherming en jeugdwelzijn op de markt: Sjouw. Het komt in de plaats van de bladen De Koepel en Mozaiek, en gaat eenentwintig keer per jaar verschijnen. De nadruk ligt op het geven van informatie. Slechts eenderde van het aantal nummers zal langere artikelen bevatten.

Voor Sjouw is een onafhankelijke stichting opgericht: Stichting tijdschriften voor jeugdbescherming en jeugdwelzijn. Zo kan de redactie 'ongehinderd door verdere formele bindingen zijn voorlichtend werk doen en waar nodig ontwikkelingen kritisch volgen.'

Onze tijd

Vietnam
Men nam
Men nam veel
nam erg veel mensenlevens

Vredesonderhandelingen
Vrede onder handelingen
onder belangen-handelingen

Men neemt
Men neemt veel
neemt erg veel mensenlevens

Brief aan de Tweede Kamer

Mr. A. Stempels,
voorzitter
T. v. Grootheest,
secretaris

Dezer dagen richtte Humanitas zich met de hierbij afgedrukte brief tot de volksvertegenwoordiging. Precies twee jaar geleden is in dit blad uitvoerig commentaar geleverd op de Nota Bejaardenbeleid 1970. In die nota werd onder meer toegezegd in vijf jaar tijd het aantal gezinshelpsters bij bejaarden uit te breiden met 45.000. In ons commentaar werd de vrees uitgesproken, dat deze uitbreiding niet voldoende zou blijken om in de ergste nood te voorzien én dat de extra uitgaven voor de gezinshulp bij bejaarden wel eens gekort zou kunnen worden op de uitgroei van de gezinshulp bij niet-bejaarden. De werkelijkheid overtreft de stoutste verwachtingen! Uit dat commentaar het volgende citaat:

‘De regering denkt (?) met het stimuleren van het open bejaardenwerk de druk op de bejaardentehuizen te ventileren. De redenering is: wanneer de bejaarde er zeker van kan zijn dat hij kan beschikken over die voorzieningen die hij nodig heeft, dan zal hij zich niet uit voorzorg laten inschrijven of opnemen in een verzorgingstehuis. Welnu, aangezien het beleid enerzijds gericht is op het afremmen van de bouw van verzorgingstehuizen en anderszijds geen garantie biedt dat het open bejaardenwerk voldoende financiële arm-slag krijgt, kan men van de bejaarden bezwaarlijk verwachten dat ze zich nu veilig wanen. Wie gelooft daar nu in.’

Het spijt ons verschrikkelijk dat we zo overdadig in het gelijk gesteld worden.

Aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Hooggeachte Dames en Heren,

In de Memorie van Toelichting bij de nog door U te behandelen begroting van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk wordt met betrekking tot de uitgaven verband houdende met de gezinsverzorging en de gezinshulp gesteld:

‘De uitgangspunten, besproken in het kader van de Nota Bejaardenbeleid 1970 blijven gehandhaafd. Gezien de algehele financiële situatie zal echter temporisering moeten worden toegepast bij de uitbreiding van het aantal gezinshelpsters bij bejaarden.

Het totaal aantal van 45.000 helpsters zal zodoende na 1974 worden bereikt. Dit betekent derhalve, dat alleen in tijd de realisering van de taakstelling wordt verschoven.’ (pag. 44, linkerkolom)

Inmiddels is bekend geworden dat deze temporisering in concreto het volgende inhoudt: de in de Nota Bejaardenbeleid 1970 voor het jaar 1973 vastgelegde uitbreiding van het aantal part-time gezinshelpsters bij bejaarden met 10.000 wordt gehalveerd.

Bij schrijven van de voormalige Staatssecretaris mevrouw S. van Veenendaal-Van Meggelen gedateerd 19 februari 1972 was reeds meegedeeld, dat de volgens dezelfde Nota voor 1972 geplande en in de begroting 1972 opgenomen uitbreiding van 9.000 part-time gezinshelpsters bij bejaarden teruggebracht werd tot 8.000.

Hoewel wij beseffen dat op dit moment vele zeer belangrijke zaken u bezighouden, vragen wij met bijzondere nadruk uw aandacht voor juist deze bezuinigingsmaatregel. De nota bejaardenbeleid stelt op pagina 4 vast, dat de geplande maatregelen niet meer beogen dan het geven van een sterke impuls tot het wegnemen van de grootste

knelpunten voor de meest kwetsbare groep van een toch al achtergesteld bevolkingsdeel. Wanneer U zoudt toestaan dat in een tijd van economische regressie op dit minimale programma wordt bezuinigd, sanctioneert U het recht van de sterkste.

Het is goed zich te realiseren, dat door deze temporisering duizenden bejaarden die dringend hulp behoeven tevergeefs een beroep doen op de instellingen voor gezinsverzorging. Niet alleen in het komende jaar; deze beperkende maatregelen werken immers door in de daarop volgende jaren. Niemand van hen zal kunnen aantonen dat hij het slachtoffer is van deze temporisering. Want uit het aantal niet te honoreren verzoeken om hulp in reeds gebleken — vraag 72 uit het Voorlopig Verslag van de bijzondere commissie ter voorbereiding van de openbare behandeling van de Nota Bejaardenbeleid 1970 is in de Memorie van Antwoord wel erg lucht-hartig afgehandeld — dat het tekort veel te laag geraamd is. Een schrale troost. De conclusie ‘Dit betekent derhalve dat alleen in tijd de realisering van de taakstelling wordt verschoven’ doet dus niet alleen de logica geweld aan — men had zich immers tot taak gesteld om in een bepaalde tijd een bepaalde uitbreiding te realiseren — maar gaat voorbij aan de nood van duizenden.

Hoewel hiermee het belangrijkste gezegd is, willen we er toch ook op wijzen, dat deze temporisering volmaakt in strijd is met de beleidsombuiging die in de Nota Bejaardenbeleid 1970 beoogd wordt. Wij citeren wat gezegd wordt op pag. 25 linkerkolom:

‘Erkend dient echter te worden, dat een zeer belangrijk deel van de druk op het aanwezige beddenpotentieel in de tehuizen, terug te voeren is op een achterblijven in de ontwikkeling van voorzieningen ten behoeve van zelfstandig wonende bejaarden. (...) Aangezien gebleken is, dat het overgrote deel van de bejaarden zo lang mogelijk zelfstandig wenst te blijven wonen in de vertrouwde woon-omgeving, zal het beleid zich thans in eerste instantie dienen te richten op het verschaffen van mogelijkheden en middelen om de wens tot zelfstandig wonen te realiseren.’

In overeenstemming met deze doelstelling werden maatregelen afgekondigd

Boek- aankondigingen

om enerzijds de bouw van verzorgings-tehuizen af te remmen en anderzijds het open bejaardenwerk te stimuleren. Ten tijde van de behandeling van genoemde Nota hebben we u meegedeeld van mening te zijn, dat de getroffen maatregelen slechts toereikend waren om een evenwicht van tekorten te realiseren. Op dit moment constateren wij dat één van de belangrijkste maatregelen ter stimulering van het open bejaardenwerk voor een aanzienlijk deel teruggeschoefd wordt zonder dat hier aan de kant van de intramurale voor-zieningen iets tegenover wordt gesteld. Een zo buigzaam beleid laat mensen barsten.

Terecht hebt u bij de behandeling van de Nota Bejaardenbeleid 1970 ge-streefd naar een zo objectief mogelijk oordeel over hetgeen de regering zich voorstelde te doen ten behoeve van onze oudere medeburgers. U hebt ge-zamenlijk vastgesteld, dat de in deze nota aangekondigde maatregelen inder-daad slechts de ergste knelpunten zou-den kunnen wegnemen. Wij doen een dringend beroep op u er zorgvuldig op toe te zien, dat althans deze minimale toezeggingen gerealiseerd worden.

Wij willen hierbij nog opmerken dat het alsnog volledig ten uitvoer brengen van de Nota Bejaardenbeleid 1970 naar onze mening weliswaar hoge prioriteit heeft doch niet mag gaan ten koste van de gezinsverzorging aan niet-bejaarden. De beperkende maatregelen die nu al voor de gezinsverzorging aan niet-bejaarden zijn getroffen vormen reeds een ernstige belemmering voor een verantwoorde dienstverlening op dit gebied.

NIEUWE GIDS VOOR SCHOOL EN BEROEP,

A. Martens.

Uitgave De Toorts, Haarlem, 400 pag.

prijs f 19,50

Deze gids is een bijzonder praktisch hulpmiddel, dat uitgebreide informatie verschaft over 2.000 beroepen en groepen van beroepen met daarbij vermelding van circa 10.000 scholen, cursussen en opleidingen met hun toelatingseisen, duur en adressen. Aanbevolen in het bijzonder voor de hulpverleners op het terrein van de jeugdwelzijnszorg.

W. P.

SCHEIDEN... EN NU?

Angela Reed.

Overwegingen en gevolgen voor de vrouw.

Uitgave L. J. Veen, Wageningen (150 pag., prijs f 15,90)

In de reeks 'Ouders van Nu' is in een uit het engels vertaald boekje verschenen getiteld 'Scheiden... en nu?; overwegingen en gevolgen voor de vrouw'.

Op zeer eenvoudige wijze wordt de lezer bekendgemaakt met situaties en gevoelens van de vrouw en haar omgeving die te maken hebben met de verstoorde huwelijksrelatie en de consequenties voor haarzelf en haar gezin vóór — tijdens — en na de echtscheiding.

Het boekje gaat op de hollands situatie is voorzien van een lijst met instellingen waar zij hulp kan krijgen bij de in dit boek besproken problematiek.

De schrijfster, Angela Reed, heeft een jarenlange ervaring als medewerkster van een bureau voor huwelijks- en gezinsmoeilijkheden in Engeland.

Wij kunnen deze lectuur wel aanbevelen voor cliënten die met dit soort problemen worden geconfronteerd.

Alhoewel bij het lezen sommige mensen bepaalde aspecten wellicht teveel op op zichzelf zouden kunnen betrekken, scheidt de veelheid van voorbeelden en

alternerende situaties toch voldoende ruimte voor objectiviteit enerzijds en identificatie anderzijds.

Het boekje bestaat uit 3 delen. Het eerste deel beschrijft de situatie 'voordat het te laat is' — Zijn de verwachtingen die de vrouw van het huwelijk heeft wel reëel?

Het 2e deel behandelt de juridische, financiële en fiscale consequenties van de echtscheiding.

Het 3e deel is gewijd aan de consequenties van de echtscheiding — voor de vrouw zelf en voor haar gezin. JSF.

DE JEUGD ZAL ONS EEN ZORG ZIJN.

Uitgave 'Stichting voor het Kind', Amsterdam.

Dit boekje bevat een aantal opstellen, die alle betrekking hebben op het thema: de zorg voor de jeugd.

JUSTITIE DOSSIER,

zwartboek over de houding van de nederlandse overheid tegenover homo-sexualiteit en het C.O.C.

Uitgave: Stichting Dialoog, Amsterdam, prijs f 4,— plus f 1,— verzendkosten (giro 386094 t.n.v. penningmeester Stichting Dialoog te Amsterdam, onder vermelding van: 'Justitieel dossier').

SAMEN LEVEN, ZO OF ANDERS.

J. R. ter Horst.

Uitgave Vuga N.V., Den Haag, 300 pag., prijs f 27,50

Dit boek beoogt tegemoet te komen aan een in ruime kring steeds toenemende belangstelling voor de sociologie.

Het is tevens bedoeld als elementaire inleiding ten behoeve van het onderwijs. Naast een overzichtelijke en voor iedereen begrijpelijke behandeling van de sociologische theorie wordt door de auteur en een aantal gastauteurs veel aandacht besteed aan de veranderende samenwerking en het actuele gebeuren. Wij zijn van mening, dat dit boek qua leesbaarheid, overzichtelijkheid en keuze van onderwerpen gunstig uitsteekt boven de vele publikaties op dit terrein, die bedoeld zijn als lesmateriaal t.b.v. het sociaal-pedagogisch onderwijs in Nederland.

W. P.

Coornhert-liga: strafrecht verergert maatschappelijke problemen

I. de Vos

In het oktobernummer van 'Reflex' schreef de voorzitter van de Coornhert-liga onderstaand artikel, dat wij onder dankzegging voor de verleende toestemming gaarne overnemen.

Onlangs, 6 oktober 1972, presenteerde de Coornhert-Liga haar tweede alternatieve justitiebegroting aan de pers. In dit werkstuk zijn neergelegd een aantal van de ideeën en overwegingen welke de Liga de regering en parlement in overweging wil geven teneinde de strafrechtspleging in de door haar gewenste zin te beïnvloeden.

De Liga gaat er van uit dat het tegenwoordige strafrechtstelsel gebrekkig en irrationeel werkt en onnodig grote schade en leed veroorzaakt. De Liga schrijft dan ook in haar doelstellingen dat individuele grondrechten en vrijheden optimaal gegarandeerd dienen te worden, de strafbaarstelling van gedrag en de uitoefening van de strafrechtelijke bevoegdheden beperkt dienen te worden tot de gevallen en de mate waarin de noodzaak daartoe naar rationele maatstaven aannemelijk kan worden gemaakt. De doeleinden van het strafrechtelijk stelsel, zoals konflikt-oplossing, preventie van strafbaar gesteld gedrag en normering van gezagsuitoefening moeten zo rationeel mogelijk worden vervuld en met name de materiële en immateriële schade welke dat stelsel toebrengt aan individuele leden en groepen van de samenwerking zoveel mogelijk worden beperkt.

Rationele aanpak

De Liga staat derhalve voor een rationele aanpak van problemen welke in het kader van de strafrechtspleging gepresenteerd worden. Het strafrecht,

als repressief stelsel, heeft slechts beperkte mogelijkheden. Te vaak wordt het echter op irrationele gronden ingeschakeld als 'oplossing' van maatschappelijke problemen, terwijl het in feite zo'n probleem dikwijls slechts verergert. Het brengt daarbij onnodig veel leed, met name aan de sociaal-ekonomisch minst bedeeden.

De activiteiten van de betrokkenen bij de Coornhert-Liga hebben er in de eerste plaats toe geleid dat een aantal fundamentele uitgangspunten geformuleerd zijn waaraan een strafrechtspleging dient te voldoen.

Uitgaande van deze gedachten tracht de Coornhert-Liga vervolgens in konkreto een beperking van het aantal strafbaarstellingen te bereiken — dekriminalisering. De Liga is er een voorstander van dat de mogelijkheden tot niet-strafrechtelijke reaktie tegen bepaald strafbaar gesteld gedrag wordt gestimuleerd: depenalisering. Uit een oogpunt van een effectieve controle op het functioneren van het strafrechtelijk systeem en het demokratiseren van die controle staat de Coornhert-Liga een uitbreiding en versteviging van de individuele grondrechten voor. Een strafrechtelijk beleid dient consistent te zijn met de waarden die op andere terreinen in onze samenleving centraal worden gesteld en met de inzichten die zijn gewonnen omtrent het functioneren van de mens in de samenleving.

Schadelijkheid

Aldus ziet de Coornhert-Liga als een eerste uitgangspunt voor een strafrechtelijk beleid dat strafrechtelijke bevoegdheden slechts mogen worden behouden, verleend en uitgeoefend voor zover de 'schadelijkheid' van het gedrag waartegen het strafrechtelijk optreden is gericht aannemelijk is en verder aannemelijk is dat dat strafrechtelijk-optreden — mede gezien de feitelijke mogelijkheden van het

strafrechtelijk apparaat — een doel-treffend middel tot het tegengaan van dat gedrag en zijn gevolgen terwijl geen maatschappelijk minder 'kostbare' middelen ter beschikking staan.

Als een tweede uitgangspunt meent de Coornhert-Liga dat de strafrechtelijke reaktie de grens van evenredigheid met het verschijnsel waartegen wordt gereageerd niet mag overschrijden. Het is duidelijk dat allerlei vormen van schadelijk gedrag, die wij als kriminaliteit aanduiden, slechts in beperkte mate kunnen worden beïnvloed. Van belang is dan ook dat het repressief optreden tegen dat gedrag er op gericht moet zijn voor zover het gedrag aan de te individualiseren personen schade heeft toegebracht tot het opheffen en verminderen van die toegebrachte schade.

Als derde uitgangspunt stelt de Coornhert-Liga dan ook een prioriteit van maatregelen voor slachtoffers boven die tegen daders.

Daarnaast meent de Liga dat als uitgangspunt gesteld moet worden dat het strafrechtelijk systeem, wil het dienstbaar zijn aan het scheppen van een open, pluriforme, democratische samenleving, zelf intern daarvan ook de trekken moet weerspiegelen. Voortvloeiende uit deze laatste overweging doet de Coornhert-Liga een aantal voorstellen om enerzijds de sterk hiërarchische structuur waarin in het kader van het departement en het openbaar ministerie gewerkt wordt te doorbreken en anderzijds de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te versterken; de uitwerking van dit punt laat ik echter onbesproken.

Geen bewust beleid

De Coornhert-Liga is er een voorstander van dat het aantal strafbaarstellingen drastisch beperkt wordt. Gekonstateerd kan worden dat regering en parlement geen bewust, althans op rationele motieven gebaseerd, beleid voert terzake van het strafbaar stellen van bepaald gedrag. Steeds worden nieuwe strafbaarstellingen ingevoerd zonder dat daartoe duidelijke argumenten bestaan en het nut ervan aannemelijk is gemaakt. Mogelijk is de enige grond daarin gelegen dat er een zekere traditie bestaat op allerlei vormen van ongewenst geoordeeld gedrag met een strafbaarstelling te reageren.

Deze ongewenste tendens meent de Coornhert-Liga te kunnen keren indien het beleid terzake getoetst zou worden aan criteria voor strafbaarstelling en een procedure die bevordert dat aan die criteria de hand wordt gehouden. Aldus zijn in de alternatieve justitiebegroting 1973 als criteria genoemd:

- strafbaarstelling mag nimmer plaatsvinden uitsluitend vanuit de overweging dat men een bepaalde morele opvatting heersend wil maken.*
- strafbaarstelling mag nimmer plaatsvinden vanuit de primaire overweging dat men mogelijkheden wil scheppen de (potentiële) gestraften hulp te verlenen.*
- strafbaarstelling mag nimmer plaatsvinden wanneer de capaciteit van het apparaat daardoor wordt overschreden.*
- strafbaarstelling mag nimmer plaatsvinden als 'schijnoplossing' van problemen.*

Depenalisering

Onder depenalisering verstaat de Liga het proces, waarbij ten aanzien van bepaald gedrag de tot nu toe toepasselijke strafrechtelijke reactie wordt vervangen door een eventueel noodzakelijk geachte reactie via een ander stelsel.

De Liga twijfelt in hoge mate aan de zin van de vrijheidsstraf. De vrijheidsbenaming schept meer nieuwe problemen dan er reeds waren. Gezocht dient te worden naar andere mogelijkheden, civiel-rechtelijke, administratief-rechtelijke, tuchtrechtelijke e.d. Bovendien zijn er mogelijkheden om op bepaalde vormen van afwijkend gedrag met een geheel andere aanpak te reageren dan de ons thans bekende. De aanpak van hulpverleningsorganisaties en wetenschappelijke technieken welke in dit verband worden gehanteerd bieden mogelijkheden die ver uitgaan boven het gebruik van het strafrechtelijk apparaat. De Liga dringt er dan ook met klem op aan dat andere — betere — reaktiemogelijkheden buiten het strafrechtelijk kader ontwikkeld worden. Vooralsnog is voor de strafrechtsbeoefenaar vereist in te zien dat het huidige sanktie-pakket hem slechts zeer gebrekkige mogelijkheden biedt. *De mogelijkheden tot herstel van schade, langs materiële of immateriële weg zou mogelijk een belangrijk middel*

Uit een recent onderzoek van Cbs blijkt dat één op de vijf Nederlandse mannen een of meermalen wegens misdrijf wordt veroordeeld en dat één op de tien Nederlandse mannen vroeg of laat een of meermalen tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wordt veroordeeld.

Deze veroordelingen zijn onevenredig verdeeld over de sociale klassen. Zij vallen het meest in de werkersmilieus. In het milieu van de ongeschoolde arbeider worden gemiddeld 2 op de 5 mannen eens of meer malen in hun leven veroordeeld wegens misdrijf. In de hoogste milieus is dit 1 op de 33. Uit andere onderzoeken blijkt dat het onwaarschijnlijk is dat het ene milieu criminelere is dan het andere.

Er klopt dus iets niet met ons strafrechtelijk systeem.

De meest vooraanstaande groep in ons land die hervorming van dat systeem bepleit is de Coornhert-Liga.

De voorzitter ervan, mr. I. de Vos, legt uit waarom en hoe.

kunnen zijn teneinde konfliktsituaties te verminderen of op te lossen. De strafrechtspleging zou, zo enigszins mogelijk, aan dit herstel een bijdrage moeten leveren en er tenminste op bedacht moeten zijn niet nodeloze hindernissen aan dit herstel in de weg te leggen. Een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf is dit in de regel wel.

In het kader van de reklassering staat de Liga voor de beperking van de mogelijkheid van het verkrijgen van inlichtingen uit de justitiële documentatie. In dezelfde lijn ligt de wettelijke regeling van de politieregisters. Teneinde te voorkomen dat particulieren het verschaffen van inlichtingen als hiervoor bedoeld gaan overnemen dringt de Liga aan op het ontwerpen van een goed sluitende wettelijke regeling teneinde ongewenste niet-officiële registratiesystemen te beperken. Aan eenieder dient het recht verleend te worden informatie over zijn eigen justitieel verleden achter te houden zo

hem daarnaar bijvoorbeeld bij een sollicitatie wordt gevraagd. De Liga is voorstander van een beperking van het aantal uit te brengen rapporten — er is thans een belangrijk deel van de tijd gemoeid met het rapporteren, terwijl een rapport slechts een tijdsopname kan geven — en staat voor dat andere communicatievormen in de plaats zullen treden van de rapportage.

Rechtshulp

Gekonstateerd kan worden dat in de laatste jaren het partikulier initiatief een ongekende activiteit heeft ontwikkeld op het gebied van de rechtshulp. Talloze verenigingen, actiegroepen, congressen en publikaties tonen de groeiende betrokkenheid bij de verdediging van de 'rule of law'. Deze sterk toegenomen betrokkenheid bij de rechtsbedeling kan mogelijk verklaard worden uit de steeds complexer wordende samenleving, die zich op alle gebieden uitbreidende activiteiten in wetgevende zin van de centrale overheid en het daardoor ontstane gevoel van machteloosheid, het niet weten en kunnen weten van de mogelijkheden, bij de individuele burger. Anderzijds uit het steeds groeiende besef bij vooral de minder bevoorrechten in onze samenleving dat zij in theorie steeds meer rechten krijgen maar deze in de praktijk niet, nauwelijks of slechts met grote moeite kunnen verwerven. Een uitbouw van de mogelijkheden tot het verstrekken van adequate rechtshulp is dan ook een van de prioriteiten van de Coornhert-Liga.

In het kader van de strafrechtspleging meent de Liga dat op korte termijn maatregelen getroffen dienen te worden zodat:

- een advocaat wordt toegevoegd aan een verdachte bij inverzekeringstelling;*
- de politie en justitie verplicht worden elke verdachte bij aanhouding en verdere vervolging mede te delen dat hij niet verplicht is tot antwoorden en dat alles wat hij zegt tegen hem kan worden gebruikt;*
- de advocaat gerechtigd is alle politieverhoren van zijn cliënt en eventuele getuigen bij te wonen;*
- de mogelijkheden voor toevoeging van een advocaat aan verdachten van overtredingen wordt verruimd.*

Release-Amsterdam: 'methode-release heeft voor meesten afgedaan'

Volksverzekering

De Liga meent dat de financiën teneinde de door haar voorgestelde, niet alleen in strafrechtelijke zin, rechtshulpverbetering te kunnen invoeren, door middel van een volksverzekering voor rechtsbijstand opgebracht moeten worden.

De hierboven gesignaleerde gedachten en overwegingen zijn neergelegd in de genoemde alternatieve justitiebegrotingen, die zijn uitgegeven bij Kluwer en in iedere boekhandel verkrijgbaar zijn.

Het sekretariaat van de Coomhert-Liga is thans gevestigd in de N.E.H., Burgemeester Oudlaan 50, te Rotterdam. Belangstellenden kunnen lid worden van de Liga door aanmelding bij het sekretariaat, telefoon 010-145541, toestel 3614.

STUDIEBEURZEN VOOR CRIMINOLOGISCH ONDERZOEK VAN DE RAAD VAN EUROPA 1974

De Raad van Europa verleent aan criminologische onderzoekers studiebeurzen teneinde hen in staat te stellen door studie in het buitenland:

1. hun kennis te vergroten van doelstellingen en methoden van criminologisch onderzoek, ondernoemen in lidstaten van de Raad van Europa;
2. deel te nemen in criminologische studies en onderzoeken van algemeen Europees belang. Studiebeurzen kunnen individueel of in groter verband worden verleend.

Gegadigden dienen zich voor het verkrijgen van inlichtingen en/of aanmeldingsformulieren vóór 15 januari a.s. te wenden tot het sekretariaat van de Commissie Criminologische Studiebeurzen, Plein 2b, 's-Gravenhage (tel. 070-614311, tst. 491).

'Een aantal mensen was verbaasd over de sluiting van Release. Ze zeiden: je kan de hulpverlening niet zomaar stilzetten. Daaruit blijkt dat ze helemaal vergeten zijn dat het Release niet gaat om de hulpverlening maar om sociale veranderingen.' Dat zegt de medewerker van Release-Amsterdam Kees Hordijk twee weken na de sluiting van deze hulpverleningsorganisatie op 6 oktober.

Hordijk: 'op een landelijke vergadering van de release-afdelingen is er over dit besluit gesproken. De andere afdelingen waren het er niet mee eens, maar konden zich onze situatie wel voorstellen. In provinciesteden is er nog veel mogelijkheid om actie te voeren, de repressie is daar nog veel duidelijker. In Amsterdam is het klimaat toleranter, maar in wezen is er niets veranderd.'

In een 'lijkrede' gaat Release in op de achtergronden van het besluit de afdeling op te heffen. Er zijn sinds in februari 1970 Release begon, zo op het oog een serie redelijke ontwikkelingen geweest.

Er kwamen een aantal alternatieve hulpinstanties bij en het beleid van de overheid veranderde ten aanzien van het vluchtelingenrecht, drugs, abortus, jeugdtoerisme en het kinderrecht. Bij nadere beschouwing vallen die ontwikkelingen tegen. 'De verandering bestaat veelal uit niet veel meer dan incidentele aanpassingen van overheid en wetenschap aan mede door Release tot stand gebrachte veranderde opvattingen en ontwikkelingen', zo konstateert men. Want: het nederlands economisch belang is nog steeds het belangrijkste artikel uit het vreemdelingenrecht, een dekriminalisering van het drugbeleid wordt op de lange baan geschoven, de beweging in de kinderscherming is lamgelegd in ruil voor oppervlakkige veranderingen en de rechten van een patiënt in de psychiatrie zijn nog steeds niet verzekerd.

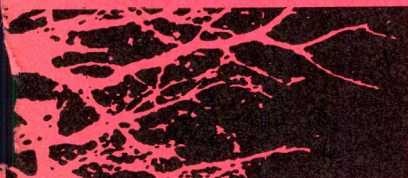
De combinatie hulpverlening-actie waarmee Release in het begin sukses boekte voldoet niet meer.

Hulpverlening verdoezelt de wantoestanden en werkt daardoor negatief op het resultaat van de actie. Versluiering van wantoestanden verkleint de mogelijkheden van veranderingen. 'Volgens velen in Release is een grondige analyse vereist. Maar omdat de huidige werkwijze en zijn konsekventies voor de individuele medewerker een debetsaldo oplevert, heeft de methode-release voor de meesten afgedaan.'

Er zijn nu in Amsterdam genoeg organisaties om de hulpverlening over te nemen. Volgens Hordijk weten de meeste van de dertig medewerkers nog niet wat er in de toekomst moet gebeuren. Hij zelf gaat als lid van de psychische sectie door met een analyse van de situatie in psychiatrische inrichtingen. In december komt een jaarverslag uit over de periode medio '71-midde '72.

Engeland is gesloten...

Wie gaat er mee naar engelland varen
engelland is gesloten

de sleutel is gebroken
is er dan geen timmerman
die de sleutel maken kan
laat door gaan
laat door gaan

wie achter is komt vooraan.

Kent u dit speelversje nog? Ik heb laatst
het gevoel gehad, dat ik het weer aan
het spelen was. We varen met een
heleboel.

Wel meer dan 30! Ik kende ze lang niet
allemaal, maar dat hoeft ook eigenlijk
niet als je een spelletje speelt. En we
zongen het liedje in allerlei toonaarden.

En net als vroeger wisten sommigen
meteen waarover ze moesten kiezen.

Daar hoorde ik niet bij. Wat zou nu
beter zijn: hulp of recht? Ik weet niet
eens meer wat ik gekozen heb. Was er
trouwens een winnaar?

Ik geloof van niet. Echt gemeen;
helemaal geen leuk verjaarspartijtje?

Vijftig jaar geleden werd de eerste
inderrechter benoemd, en precies
even lang geleden werd de mogelijkheid
geschapen om kinderen, die ernstig in
de verdrukking dreigden te raken, die
ellende te besparen. Dit hebben wij
herdacht.

Het werd egen feestelijke bijeenkomst;
daarvoor leende de situatie zich niet.
De kritiekbommen vallen immers neer
op de kinderbescherming. In zo'n
situatie past het spertijdlampje en de
neergelaten gordijnen. Het werd een
sober en bezorgd samenzijn, waar werd
geworsteld met vele vragen, zoals: welk
recht heeft de rechter om vast te
stellen, dat iemand hulp nodig heeft;
hoe beoordeelt hij dat; kan hij

verantwoordelijk worden gesteld voor
een dergelijke beslissing; en als hij dat
heeft vastgesteld, wat gebeurt er dan,
wat kan er dan gebeuren?

Het geheel is jammer genoeg erg
chaotisch geworden. Wij moesten de
door de congrescommissie geformuleerde
vragen zo veel mogelijk beantwoorden.
Maar wij waren hiertoe eigenlijk niet in
staat. Het leek alsof die vragen vanuit
een andere wereld tot ons kwamen.

Braaf als wij waren, hebben wij ze
natuurlijk wel beantwoord. Maar wij
waren alles behalve voldaan toen wij
naar huis gingen. Wij hadden wel-is-
waar veel gehoord en misschien zelf ook
nog wat gezegd, maar wat zou het
effect hiervan kunnen zijn? Weer praten?
Wanneer gebeurt er wat!

Tot de congresstukken behoorde ook
een boekje; daar mochten wij ook over
praten. Dit boekje, uitgegeven bij
Kluwer, kreeg de titel: Hulp en Recht,
hulpverlening en jeugdrechter in de
toekomst. Jammer dat de inhoud van
dit boekje niet centraal heeft gestaan,
want het bevat een schat van
discussiepunten en suggesties vanuit
twee denkwerelden, die van de
rechtsgeleerde en die van de hulp-
verlener. Waar zullen die twee elkaar
ontmoeten. Hoe komt de wezenlijke
dialogo tussen die twee tot stand?

Dat tegenwoordig iedere organisator
van een congres rekening moet houden
met onvoorziene omstandigheden,
hebben wij ook weer kunnen constateren.
Er werd het congres een memorandum
aangeboden, waarin aandacht werd
gevraagd voor het probleem, waar alle
maatschappelijk werkers mee te kampen
hebben, namelijk dat zij veel te veel
zaken moeten behartigen waardoor de
kwaliteit van het werk ernstig
geschaad wordt en waardoor er
onvoldoende ruimte is voor het
wezenlijk bezit zijn met de ontwikkeling
van het werk. Over dit memorandum
hebben wij ook gesproken. Wij hebben
zelfs een motie aangenomen, waarin wij
ons akkoord verklaarden met de
strekking van het memorandum: de
caseload moet drastisch omlaag, de
werkbelasting moet sterk verlicht
worden. Maar wat zal het effect hiervan
zijn? Weer praten? Wanneer gebeurt er
wat!

Tenslotte werd ons gezellig samenzijn
verstoord door een groep om wie het per
slot van rekening allemaal ging: de
belangengroep minderjarigen. Zij namen

spreektijd en legden het congres een
tiental eisen voor. Ook die eisen konden
wij bespreken. Hebben wij dat gedaan?
Verschilden onze denkwerelden niet
te zeer? Waar zullen wij elkaar
ontmoeten? Wie brengt de wezenlijke
dialogo tussen ons op gang?
Is er dan geen timmerman, die de
sleutel maken kan?

C. M. ter L.